

THE COMMISSION'S GREEN PAPER ON THE FUTURE OF THE ERA

COMMENTS OF EUROHORCS AND ESF ON THE GREEN PAPER (3. 9. 2007)

V prejšnji številki OZ sem prikazal Zeleno knjigo Evropske komisije (EK) o enotnem raziskovalnem področju v EU (ERA), ki jo povezujejo z dr. Janezom Potočnikom, komisarjem za znanost in raziskave.

Tokrat bom predstavil odgovor institucij EUROHORC in ESF na objavo Zelene knjige Evropske komisije in njihove ideje, pripombe in priporočila za pospešitev razvoja ERA.

EUROHORC (European Heads of Research Councils), je neformalna zveza šefov nacionalnih raziskovalnih organizacij v Evropi, ki financirajo in izvajajo raziskave, za pospeševanje sodelovanja in omreževanja organizacij članic.

ESF (European Science Foundation), opravlja funkcijo "izvršilne agencije nacionalnih agencij" in predstavlja organizacije članice.

Obe instituciji se strinjata s komisijo, da je uresničevanje enotnega evropskega raziskovalnega področja (ERA) ključni sestavni del širše lizbonske strategije. Zelena knjiga je dober začetek, vendar ignorira EUROHORC in ESF ter druge pomembne partnerje in obetajoče priložnosti obstoječega stanja.

EUROHORC in ESF imata naslednje pripombe:

- Komisija je preveč osredotočena na svojo vlogo, premalo pa na vlade in obstoječe medvladne strukture.
- Več kot 90 odstotkov javnih financ za R&R v EU je na nacionalni ravni. Komisija preveč poudarja fragmentarizacijo ERA in pomanjkanje koordinacije, koncepcija ERA pa je preveč osredotočena na povečano koordinacijo raziskovalnih dejavnosti in vidi samo slabe strani fragmentarizacije. Fragmentarizacija je posledica predvsem nezadostnega tekmovanja znotraj zaščiteneh nacionalnih raziskovalnih področij, ki ima tudi pozitiven vidik, saj različnost pelje k izdiferencirani raziskovalni sliki. Pod pogojem, da obstajajo dobre komunikacije, različnost spodbuja tekmovanje, omogoča kooperacijo in dviguje kakovost raziskav.
- V poročilu Evropske komisije iz leta 2004 (Gago

Report) o potrebni rasti človeških virov za znanost in tehnologijo v Evropi je zapisano, da je za doseganje barcelonskih ciljev potrebno vsaj 700.000 novih raziskovalcev do leta 2010 in čeprav se komisija zavzema za večjo mobilnost in imigracijo, je potreba po večanju privlačnosti znanstvenega poklica v raziskovalnih institucijah še pomembnejša.

- Odstranjevanje institucionalnih ovir (denar, raziskovalci), uporaba modelov, dovolj denarja za raziskovalce in sodelovanje, uporaba skupnih sistemov recenziranja, ki omogočajo kakovostne čezmejne primerjave, omogočanje skupne uporabe drage raziskovalne opreme in infrastrukture ter ustvarjanje načinov skupnega financiranja raziskav v okviru uporabe usklajene strategije v skupnem prizadevanju je naloga predvsem nacionalnih igralcev (financerjev in izvajalcev raziskav ter nacionalnih vlad).
- Za uspeh koncepcije ERA je potrebno tesno sodelovanje komisije, nacionalnih institucij in drugih izvajalcev. Komisija naj bi namenjala več denarja za temeljne raziskave in programe, kot je ERC, zmanjšala birokracijo in vplivala na države članice, da odpravijo še preostale ovire mobilnosti raziskovalcev v evroobmočju.

Zelena knjiga je predlog za prvi korak k povezovanju raziskav v EU na koordiniran način. Vsako potovanje se začne s prvim korakom.

Pristop v Zeleni knjigi je bolj centripetalen, v pripombah pa centrifugalen. Praviloma se centripetalni pristop od zgoraj navzdol (angl. *top-down*) zavzema za večjo centralizacijo skupnih funkcij, specifičnosti pa so v drugem planu. Za posledico ima kopičenje enotne birokracije po vertikali. Običajno je učinkovitejši in cenejši od centrifugalnega. Centrifugalni pristop od spodaj navzgor (angl. *bottom-up*) se zavzema za čim večjo decentralizacijo in bolj izpolnjuje potrebe in interese neposrednih izvajalcev in uporabnikov. Posledica tega je večkratno kopičenje birokracije po horizontali.

Zelena knjiga razkriva dejansko razdrobljenost, nepovezanost in slabo sodelovanje v obstoječem evropskem raziskovalnem "sistemu", čeprav se ima komisija za glav-

nega nosilca koordinacije. Izhodišče pripomb je, da je v Zeleni knjigi premalo upoštevano obstoječe stanje in drugi nosilci, kot so nacionalne organizacije za financiranje in izvajanje raziskav, druga evropska telesa, privatni sektor, neevropski raziskovalni sistemi in predvsem institucije, kot sta EUROHORC in ESF, ki se imata za pomembna in osrednja izvajalca v zvezi z vprašanji vzpostavitve in razvoja ERA. Zavzemata se za sodelovanje onkraj meja ERA in razvoj globalnega raziskovalnega področja GLOREA (Global Research Area).

Dejstvo je, da je dosedanje ravnanje akterjev, z EUROHORC in ESF vred pripeljalo do takšnega stanja na evropskem raziskovalnem področju. Le ta potrebuje korenite spremembe glede koordinacije dejavnosti, da bi se pospešil razvoj ERA kot enotnega evropskega raziskovalnega področja brez meja in kot sestavnega dela GLOREA.

Tvrtko-Matija Šercar

Glej tudi:

Dall, E. Joint statement on the Green Paper on ERA from EUROHORCs and ESF. Dosegljivo na <http://www.seescience.eu/news/2267.html> (8. 9. 2007).

ESF. A comprehensive ERA needs full involvement of non-governmental stakeholders, ESF & EUROHORCs comment to EC's Green Paper. <http://www.esf.org/ext-ceo-news-singleview/article/a-comprehensive-era-needs-bull-involvement-of-non> (6. 9. 2007).